

79

EŠD: 3246

Naselje: **Pišce**

Občina: Brežice

Ime: **Pišce – cerkev sv. Mihaela z župniščem**

Področje: UA

Obdobje: 19. stoletje

Na kapeli, ki je locirana neposredno pred cerkvijo, ni bilo izvedenih resnih vzdrževalnih del že več kot 40 let. Temelj prednjega podpornega stebra se je pogrezal, kar je povzročilo razpoke na prednjih nosilnih obokih kapelice, na zidovih in na stropu. Steber je bil zaradi pogrezanja zunaj svoje prvotne osi nagnjen navzven, zaradi česar bi se lahko ob nadaljnjem posedanju porušil, s tem pa bi se porušil tudi prednji del kapelice. Dotrajana streha je na več mestih puščala. Stavbno pohištvo je bilo dotrajano in potrebno rekonstrukcije.

Prenova se je začela s statično sanacijo pogrezajočih se temeljev kapele. Sledili sta ojačitev nosilne konstrukcije in sanacija razpokanih sten. Na novo je bila izdelana tudi strešna konstrukcija. Ob kapelici so delavci zgradili drenažo in poskrbeli za odvodnjavanje meteornih vod iz strehe. Fasada je izdelana na novo, prav tako je bilo treba rekonstruirati podstrešne vence in drugo zunanje okrasje. Ometi so izdelani iz hidravličnega apna in prepleskani v silikatni barvi. Gradbena dela je izvedel Ivan Kandolf, s. p., iz Laškega. Novo stavbno pohištvo je izdelalo Mizarstvo Hriberšek iz Globokega.

Tomaž Golob

80

EŠD: 3986

Naselje: **Podbela**

Občina: Kobarid

Ime: **Podbela – cerkev sv. Helene**

Področje: R

Obdobje: prva polovica 16. stoletja

Leta 1978, po katastrofalnem potresu v Posočju, se je začela sanacija poškodovanih cerkva na Primorskem. Cerkev sv. Helene v Podbeli je bila zaradi potresnih poškodb določena za rušenje. Pred začetkom rušenja je restavratorska ekipa iz cerkve odstranila večji del originalnih stenskih poslikav v notranjščini. Delo na objektu je potekalo na klasičen način: prelepili so originalno poslikavo z začasnim nosilcem in jo nato sneli skupaj z ometi. Pozneje so originale pritrdili na lesene nosilce ter jih deponirali v depo Restavratorskega centra. Na mestu nekdanje stare cerkve danes stoji na novo zgrajena cerkev sv. Helene.

Leta 2006 smo dobili nalogo, da shranjene fragmente sestavimo v celote, jih restavriramo in prezentiramo. Potrebna je bila temeljita priprava, saj gre za gotško poslikavo mojstra Jerneja iz Loke. Slikarstvo Jerneja iz Loke je konkretno gotško slikarstvo. Karakteristična je modulacija njegovih obrazov, ki je večinoma enaka, podprta z risbo ust, oči in nosu. Enaka je risba rok pri njegovih figurah, značilen je šop las, tip precej okroglega lica. Gube na oblekah so poudarjene z močnimi črtami, mojster je rad uporabljal tudi patroniran ornament na oblekah. Slikar Jernej iz Loke je nedvomno izrazil primer slikarja z izraženim rokodelskim značajem. Razmestitev slik je izvedena s pomočjo arkad, stebrišč z ravnimi prekladami ali teme same (galerije stoječih svetnikov ali apostolov) – vse je še tradicionalno. Po starih načelih je tudi vstavljen prostor, v katerem stojijo figure s pomočjo poševno postavljenih bočnih sten.

S sodelavci smo vse fragmente prinesli v atelje ter jih skupaj z začasnimi lesenimi nosilci razporedili in pripravili za obdelavo. Ko smo primerno pripravili prostor za ateljejsko delo in razporedili fragmente, so po programu postopkov sledila naslednja restavratorsko-konzervatorska dela:

- mehansko odstranjevanje umazanije, prahu in plesni; prisotno plesen je pogojevala vlaga, ki je vplivala tudi na organske snovi v armaturi na hrbitišču, v enaki meri so pripomogli tudi čas shranjevanja – približno tri desetletja –, klimatske spremembe itd.;
- preventivno utrjevanje odstopajočih mest originala od podlage; s časom se je pojavilo odstopanje najbolj kritičnih mest od kazeinsko-apnene armature na hrbitišču, ki jih je bilo treba primerno utrditi za nadaljnje delo;
- sestavljanje fragmentov v celote; preventivno utrjevanje fragmente smo sneli z začasnih lesenih nosilcev in jih sestavili skupaj na podlagi že prej izdelane računalniške skice, ki je določala točne razmike med fragmenti;
- lepljenje armaturnih gaz na lica fragmentov, sestavljenih v celoto; stara kazeinsko-apnena armatura je bila zaradi odstopanja od originala odstranjena in nadomeščena z novo, enako kazeinsko-apneno armaturo, ki je vsebovala še dodatne konzervanse;
- obračanje zalepljenih fragmentov tako, da je bilo hrbitišče zgoraj;
- tamponiranje, mehčanje in odstranjevanje stare kazeinsko-apnene armature s hrbitišč originala s segrevanjem in vlaženjem; uspeli smo precej precizno odstraniti staro armaturo in pripraviti hrbitišče za naslednji postopek, sledilo je

- sušenje na novo nastale vlage;
- tanjšanje in višinsko izenačevanje hrbtišč do nivoja približno 3–5 mm;
- nanašanje kazeinsko-apnene mase in izenačevanje nivoja zaradi polaganja armaturnih gaz; neravnine smo premazali, jih zapolnili s finim kalcitnim peskom, posušili in pobrusili;
- nanašanje kazeinsko-apnene mase in armaturnih gaz na pripravljeno hrbtišče; nanесли smo tekočo maso, zatem položili že prej porezane in po robovih nacufane gaze, s čopičem enakomerno porazdelili tekočo maso po površini armaturne gaze ter s tremi plastmi armaturnih gaz armirali hrbtišče; sledilo je še sušenje;
- priprava nosilnih aluminijastih plošč in utrditev fresk;

- lepljenje fragmentov na nove nosilce, armiranim freskam na hrbtišču smo natančno porezali robove, jih prenesli na nosilec, izrisali oblike in jih prilepili;
- nanašanje ometa – na prosto površino nosilca smo nanесли dekorativni apneni omet vse do robov prilepljene freske, stike z robovi originalov smo izoblikovali, ostalo površino na grobo zgladili ter ločili nivoje na originalu in položenem ometu;
- kitanje na fino – poškodbe na originalni poslikavi smo očistili, premazali z emulzijo, globlje poškodbe podložili z grobo apneno maso in zakitali s fino apneno maso ter plitvejšje poškodbe zravnali na nivo s fino apneno maso;
- retuširanje s tehniko črtkanja in barvno povezovanje manjkajočih delov originala.

Ljubiša Milić

1) Detajl, ostanki originala; 2) Detajl, kitanje na fino in oblikovanje stikov; 3) Detajl, retuširanje s tehniko črtkanja (foto: L. Milić)

81

EŠD: /

Naselje: **Podklopca**

Občina: Bovec

Ime: **Podklopca**

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Marko Komac iz Bovca je približno 200 m od Podklopce, v smeri proti Bovcu, na kamni groblji našel bronasto fibulo vrste Hrušica. Dal jo je Tolminskemu muzeju.

Opis: Bronasta rimska fibula vrste Hrušica. Manjka ji igla. Glava je okrašena s punciranimi krožci. D. 5,4 cm; pr. kroglastega gumba na zaključku noge 0,6 cm.

Miha Mlinar

82

EŠD: 1770

Naselje: **Podlisec**

Občina: Trebnje

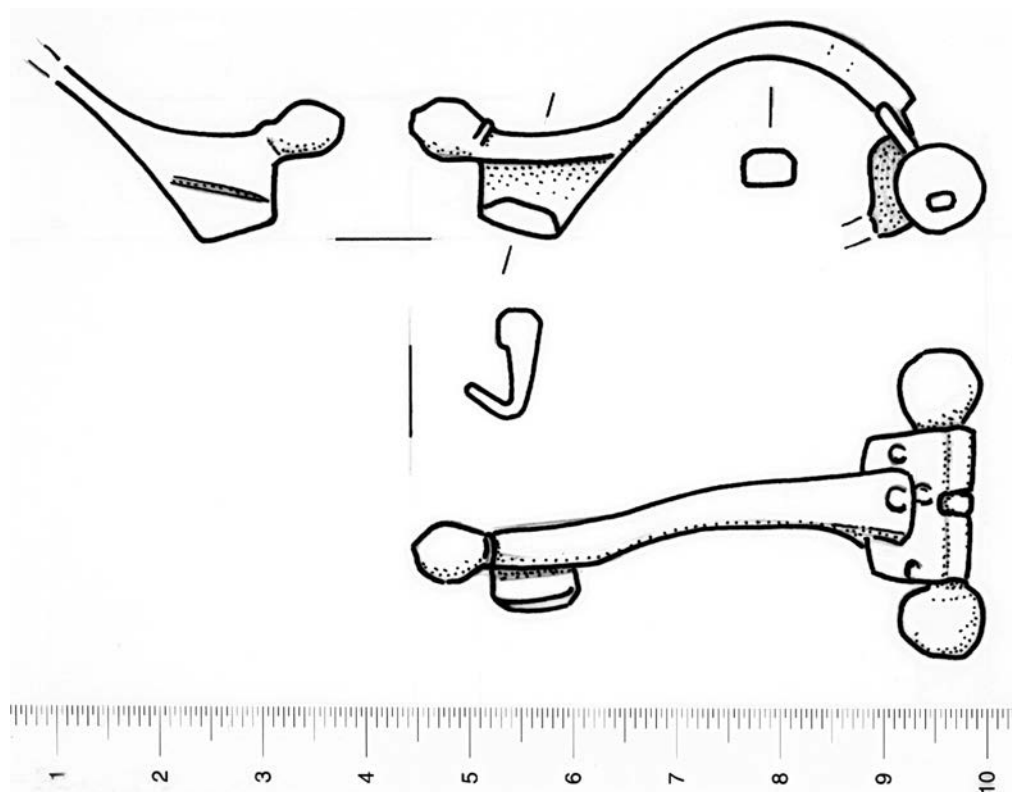
Ime: **Podlisec – cerkev sv. Križa na Liscu**

Naslov: EX VOTO 1832 – motiv bolnika v postelji

Področje: R

Obdobje: 19. stoletje

Slika je primer likovno nekvalitetnega dela neznanega avtorja. Votivna podoba prikazuje motiv bolnika v postelji ter moškega in ženske, ki klečita ob bolnikovi postelji in prosita za njegovo zdravje. Za njima je pokrajina s cerkvico na griču, še više na hribu pa podoba Kristusa na križu. Slika je slikana v tehniki olja na platnu formata 62,5 x 51,5 cm. Nosilec je bil zelo umazan, mehanično poškodovan in preperel. Podsnova je bila umazana, neelastična, razpokana in nepovezana z nosilcem ter ponekod popolnoma odluščena. Zaradi negativnega vpliva vlage in negativnega delovanja

Podklopca pri Bovcu, fibula vrste Hrušica (risba: N. Grum, računalniška obdelava: M. Grego)